

Valg av revisor og effekt på klientselskapets skattebelastning

Av Ingrid Breivik, master i økonomi og administrasjon, Norges Handelshøyskole, høsten 2013.

Bakgrunn

Revisjonsbransjen har gjennom flere tiår vært dominert av et fåtall store aktører. Gjennom en rekke sammenslåinger og oppkjøp har markedskonsentrasjonen økt ytterligere fra "Big 8" på 80-tallet, "Big 6" på tidlig 90-tallet og "Big 5" på slutten av 90-tallet. I dag står vi igjen med fire globale giganter; PwC, Deloitte, KPMG og Ernst & Young.

Grunnet deres brede kompetanse innen regnskap, selskapsrett og skattrett er de fires store revisjonsselskapene ettertraktet som rådgiver i forbindelse med skatteeffektiverende tiltak og omorganiseringer. Revisor vil lære mye om klientens virksomhet gjennom revisjonen, da de opererer på innsiden av selskapet og har tilgang til intern finansiell informasjon. Dette medfører at revisor ofte er i bedre stad til å identifisere behov for skatterådgivning enn andre tilbydere av slike tjenester.

Revisjonsprofessor Prem Sikka fra University of Essex deltok på en konferanse på NHH høsten 2012 og kritiserte i harde ordelag de fire store revisjonsselskapenes rolle som tilretteleggere for både lovlig og ulovlig skatteplanlegging. I etterkant av dette ønsket Senteret for skatteforskning på NHH å få skrevet en masteroppgave som gikk gjennom litteraturen om valg av revisor og revisors rolle i forbindelse med regnskapskvalitet, regnskapsmanipulasjon og skatteplanlegging. Jeg synes dette var et interessant tema å fordype meg i.

Hovedfunn

Data fra norske selskaper viser at sannsynligheten for å velge en av de fire store som revisor øker med størrelsen på klientselskapet. Mens de fire store reviderer 25,6 % av alle norske selskaper med årlig omsetning under 50 millioner kroner, er andelen hele 73,8 % blant selskaper med omsetning over 100 millioner kroner. Videre tenderer enkelte bransjer som petroleum, skipsfart, FoU og finans til å velge de fire store, uavhengig av størrelse på klientselskapet.

De fire store revisjonsselskapene blir ansett som innehavere av høy kompetanse og leverandører av høy kvalitet. Det er derfor regnet som en ekstra sikkerhet for selskapets interessenter å benytte et av disse som revisor. De senere år har imidlertid flere norske selskaper, som har benyttet de fire store som revisor, vært involvert i regnskapssvindel. Jeg har gått igjennom noen av de mest profilerte norske sakene; Finance Credit, Sponsor Service, Fast Search & Transfer,

Lunde Gruppen og Troms Kraft. Regnskapsmanipuleringen er i disse tilfellene begått uten revisors viten, men i flere av sakene er revisor kritisert, og i noen tilfeller dømt, for å ha utvist uaktsomhet under sin revisjon.

Jeg finner imidlertid ikke grunnlag for å konkludere med at det er noen sammenheng mellom valg av revisor og forekomsten av regnskapsmanipulasjon. De norske sakene samsvarer i stor grad med internasjonale funn om hvilke type selskaper som er mest tilbørlige til å begå regnskapsmanipulasjon. Svindelselskapene er typisk større og yngre enn sammenlignbare selskaper. Videre kan oppkjøp og store transaksjoner både motivere til regnskapsmanipulasjon og være med å muliggjøre regnskapsmanipulasjon. Eierne kan eksempelvis motiveres av å oppnå en mer fordelaktig verdsettelse av selskapet dersom det skal selges eller fusjoneres. Det vil også være lettere å blåse opp regnskapsmessige verdier i forbindelse med transaksjoner enn over løpende drift. Flere av de nevnte svindelselskapene har byttet revisor mens svindelen har pågått, uten at det har blitt mottatt frarådning fra tidligere revisor. Flere revisorer kan altså ha vært involvert uten at svindelen blir oppdaget. Grunner til dette kan blant annet være at svindelen har vært systematisk planlagt og gjennomført av høytstående personer i selskapene. Felles for disse sakene er at hovedmennene bak regnskapsmanipuleringen har vært aksjonærer, daglig leder og/eller medlem av styret i selskapet. De er dermed i posisjon til å oppnå personlig økonomisk gevinst av at regnskapet blir manipulert, og har dessuten mulighet til å begå svindel da de har tilgang til sensitiv informasjon og kan overstyre kontroller.

Gjennom empiriske analyser fant jeg at klienter av de fire store gjennomgående har en lavere skattebelastning enn klienter av mindre revisjonsselskaper. Parameterne som ble benyttet for sammenligning var betalbar skatt som andel av omsetning og betabar skatt som andel av resultat før skatt. Norske selskaper oppgir ikke om de benytter seg av skatterådgivning, eller hvem de kjøper skattetjenester fra. I analysene er det derfor forutsatt at selskaper som benytter de fire store som revisor også vil kjøpe skatterådgivning fra en av de fire store.

Resultatene indikerer at det benyttes skattereduserende teknikker som flytting av gjeld og bruk av royalties. Jeg finner imidlertid ikke at utenlandske selskaper betaler påfallende lite skatt. Det krever nærmere analyser for å avklare hvor robuste funnene er og om det er kausale sammenhenger.

Regulering av revisors rådgivingsvirksomhet

Flere negative hendelser de siste årene har bidratt til å redusere tillitten til kapitalmarkedene og de ulike aktørene. Som følge av dette har fokus på revisors uavhengighet økt. Uavhengighet er et grunnleggende prinsipp for revisorer, og innebærer både virkelig uavhengighet og tilsynelatende uavhengighet. Dersom revisor ikke fremstår som uavhengig kan regnskapsbrukerne miste tillit til revisors evne til å rapportere objektivt og sannferdig om regnskapet, og revisors arbeid mister sin verdi.

Sarbanes-Oxley Act (SOX) ble vedtatt av kongressen i USA i 2002. For å sikre revisors uavhengighet innebærer lovgivningen blant annet at det settes strengere krav til hvilke skattetjenester revisor kan tilby sine klienter. SOX fraråder, og i noen tilfeller forbyr, revisjonsselskaper fra å tilby skatterådgivning til revisjonsklienter. Skatterådgivning innebærer lønnsomme engasjementer som restrukturering av organisasjoner, flytting av inntekt mellom jurisdiksjoner eller over tid, eller omklassifisering av den skattemessige behandlingen av transaksjoner. SOX gjelder for alle selskaper som er notert på amerikansk børs, hvilket innebærer at norske selskaper som Telenor, Statoil og Norsk Hydro må følge dette regelverket. I etterkant av SOX har amerikanske bedrifter i større grad gått bort fra å kjøpe skatterådgivning fra samme selskap som de kjøper revisjonstjenester.

Som svar på finanskrisen arbeider også EU med å etablere et nytt rammeverk for regler om revisjon, "Reform av revisjonsmarkedet." Formålet med de nye reglene er å gjenvinne tillitten til investorene og styrke stabiliteten i europeiske kapitalmarkeder, gjennom eliminering av interessekonflikter og styrking av revisors uavhengighet og et robust offentlig tilsyn. Da oppgaven ble skrevet var det forventet at forslagene ville bli vedtatt tidlig i 2014. Det er foreslått en betydelig innskjerping av hvilke tjenester som kan tilbys revisjonsklienter, blant annet forbud mot å levere skatterådgivning som direkte påvirker selskapets regnskaper og som kan settes spørsmålstegn ved av skattemyndighetene.

I tillegg er det foreslått at revisor ikke skal kunne levere tjenester som oppfattes som uforenelig med revisors oppgaver, i en periode på ett år før revisor påtar seg et revisjonsoppdrag, og i en periode på 6 måneder etter at oppdraget er avsluttet.

I Norge legges det opp til å oppnevne et nytt lovutvalg som skal utrede behovet for endringer i revisorloven, inkludert gjennomføring av nye EU- regler, og eventuelt også endringer i regnskapsførerloven. Dette lovarbeidet må tilpasses fremdriften i EU-prosessen.